

6. Biodiversitet

I Bilag 10 -

beskrives en kortlægning af de eksisterende naturforhold. Der er foretaget en feltrapport ud fra besigtigelser af området i 2023, som anvendes til brug for miljøkonsekvensvurderingen for Energipark Tjeles hovedområde.

Der beskrives følgende i bilaget -

Kortlægning og feltbesigtigelser er gennemført inden for følgende område, som udgøres af selve projektområdet samt seks 300-meters kabelkorridorer omkring tracéer til gasledninger og elkabler. Kabelkorridorerne er nummereret fra 1-9. Der er ændret på en elkabelkorridor for net tilslutning (nummer 7) i marts 2024. Derudover er der tilføjet en spildevandsledning i den sydlige del af projektet (nummer 9). Denne spildevandsledning og kabelkorridor 7 har ikke været omfattet af feltkortlægningen i sommeren 2023, men grundet deres placering, har det ikke været relevant med supplerende besigtigelser. Der er foretaget supplerende besigtigelser af natur inden for en større korridor (nummer 8) for en overløbsledning fra nedsivningsanlægget for regnvand i projektområdet til Tjele Langsø i juli 2024. Overløbsledningen fra nedsivningsanlægget forventes nedgravet i en eksisterende grusvej af hensyn til at skåne den omgivende natur mest muligt. Det vurderes at anlægsarbejdet kan foretages fra vejen, og at der ikke er behov for supplerende arealinddragelse. Det forventes heller ikke at være nødvendigt at fælde træer langs vejen. Kortlægningen af naturforhold danner grundlag for efterfølgende vurdering af virkninger på biodiversitet, flora og fauna samt løbende planlægning af afværgeforanstaltninger, der implementeres i det tekniske design af projektanlægget.

Det er ikke korrekt, at der undlades feltbesigtigelse i for denne spildevandsledning (nummer 9) og kabelkorridor (nummer 7), så der kan ikke på skrivebordsgrundlag foretages en konklusion, da området er præget af megen biodiversitet og naturforhold samtidig med, at der blev fundet 4 nye § 3 naturområder.

Der udkom ikke en samlet feltundersøgelse i én samlet miljørapport for alle tre faser i Energipark Tjele (Kvorning, Sjørring, Vinge/Tjele) om udbredelse og tilstedeværelse af arter, som der skal være for én samlet miljørapport for fase 1 - Kvorning, fase 2 - Sjørring og fase 3 - Vinge/Tjele.

Natura 2000-områder

Natura 2000-områderne er udpeget jf. EU's habitatdirektiv og fuglebeskyttelsesdirektiv for at beskytte levesteder og rasteområder for fugle, og for at beskytte naturtyper samt plante- og dyrearter, der er truede, sårbare eller sjældne i EU.

Det er **kommunalbestyrelsen**, der er ansvarlig for at gennemføre Natura 2000-planen på de privatejede arealer. Dog er det Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø (SGAV), der er ansvarlig for de privatejede, skovbevoksede, fredskovpligtige arealer.

Det nærmeste Natura 2000-område er **habitatområde H33** "Tjele Langsø og Vinge Møllebæk", som omgiver det foreslåede del-projektområde mod nord og øst med nærmeste afstand på 100 m. Den del af H33, der udgør Tjele Langsø, overlapper med **fuglebeskyttelsesområde F16** "Tjele Langsø".

Handleplanen for N33 Tjele Langsø og Vinge Møllebæk beskriver den indsats, der skal igangsættes i Natura 2000-området inden udgangen af 2027 - dog udgangen af 2033 for de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer.

Natura 2000-området er især udpeget for at beskytte, fremme og fastholde de store mosaikagtige forekomster af rigkær og kildevæld langs Vinge Møllebæk, der bl.a. er levested for blank seglmos. Fuglebeskyttelsesområdet er udpeget for tajgasædgås, der i vinterhalvåret periodisk overnatter på Tjele Langsø.

Der er ellesumpe og skovbevoksede tørvemoser med stedvis høj naturværdi omkring Tjele Langsø og Vinge Møllebæk, på skråningerne ned mod Vinge Møllebæk findes forekomster med surt overdrev af høj naturmæssig værdi.

Vandløbene i området er levested for bæklampret og odder er registreret to steder i området.

Generelt gælder for dette område, at den samlede forekomst af naturtyper, arter og fugles levesteder i Natura 2000-området, uanset om de er kortlagt, skal være stabil eller i fremgang, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.

Målsætningerne konkretiseres i Natura 2000-planens afsnit 4.1 og 4.2 i form af nogle generelle og områdespecifikke retningslinjer for indsatsprogrammet.

Hovedformålet med indsatserne i perioden 2022-27 er:

1. Fokus på mere naturlige processer og naturens robusthed
2. Sikre og forbedre tilstanden af den eksisterende natur og levesteder
3. Bekæmpe invasive arter I retningslinjerne fremgår herudover:
 - at der arbejdes for at sikre de lysåbne terrestriske naturtyper en hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje
 - at der arbejdes på at opnå størst mulig naturmæssig robusthed og sammenhæng i områdets natur ved at sikre større driftsenheder af lysåbne naturtyper og skovnaturtyper.
 - at indsatser gennemført i første og anden planperiode vedligeholdes, f.eks. ved genrydning af arealer, hvor der tidligere har været gennemført en Natura 2000-indsats.
 - at urørt skov (permanent ophør af drift m.v.) kan være en mulighed af hensyn til naturtyper og tilknyttede arter og fugle.

Indsatsen i denne planperiode indgår som en del af **LIFE IP Natureman** projektet, hvor der konkret arbejdes med at skabe større sammenhængende arealer, forbedre hydrologien og med fokus på at gøre naturplejen interessant for landmændene. Der er i projektet særlig fokus på naturtyperne: rigkær, kildevæld og overdrev.

LIFE IP Naturemans projektperiode er 2018-2025 og indsatser opdeles efter handleplan perioderne. Der søges udtaget kulstofholdige lavbundsjord, hvorved der kan skabes større sammenhængende.

I LIFE IP Natureman projektet er der udarbejdet en helhedsplan indenfor Natura 2000-område 38. Helhedsplanerne skal sikre at den indsats, der gennemføres i forhold til Natura 2000-området, koordineres med de krav og ønsker der er til områderne i **vandrammedirektivet, klimastrategien** og **den regionale udvikling**.

Indsatsbehov i H33 er for

naturtyper -

- **Lysåbne naturtyper:** rydning af uønsket opvækst herunder surt overdrev og rigkær og forbedring af hydrologi, samt græsning og høslet herunder på surt overdrev og rigkær
- **Skovnaturtyper uden fredskovspligt:** skovnaturtypebevarende drift og pleje, indsats overfor urørt skov samt forbedring af hydrologi
- **Skovnaturtyper med fredskovspligt:** skovnaturtypebevarende drift og pleje, indsats overfor urørt skov samt rydning af invasive arter

arter -

- **Blank seglmos** med rydning/græsning/hydrologi

andre indsatser -

- **Damflagermus:**

Nuværende og fremtidig indsats: Forhindre forringelser af sommerkvarter jv.fr. fældning af træer med hulheder (selektiv fældning) eller nedrivning af huse hvor damflagermusen har ynglekolonier. Forhindre at ledelinjer i landskabet bliver brudt. Forhindre utilsigtede drab fra fx trafik og vindmøller.

- **Sædgås:**

Ny indsats: Forbedre og genskabe fourageringsarealer ved græsning af enge og moser for at holde dem lysåbne. Derudover genoprette naturlig hydrologi på arealerne. Dette gøres via de naturtypeforbedrende tiltag. Forhindre omlægning/opdyrkning af permanente græsarealer der ikke er beskyttede af NBL §3 (anmeldeordningen).

Der er **udledning af overløb fra nedsivningsanlæg**, og det kan potentielt påvirke vandkvaliteten i habitatområde H33 - **Tjele Langsø og Vinge Møllebæk** og dermed påvirke bevaringsstatus af udpegede naturtyper eller arter. Der er et overlap med nedsivningsudløb på Natura 2000 området, N33.

Projektområdet ligger inden for oplandet for den øvre del af Vinge Møllebæk. Håndtering af overfladevand i projektet vil medføre, at der afstrømmer mindre vand til Vinge Møllebæk, hvilket kan påvirke vandføringen i det beskyttede vandløb og tilstanden af nærliggende våde naturtyper.

Underboring af Vorning Å kan ligeledes påvirke udpegede naturtyper eller arter, som er en del af Natura 2000-område N30 – Lovns Bredning, Hjarbæk Fjord og Skals Ådal ca. 500 m nordøst fra projektområdet

Det kan ikke umiddelbart afvises, at projektet vil påvirke arter på udpegningsgrundlaget.

Der er tre dyrearter udpeget i H33 (bæklampret, odder og damflagermus), som potentielt kan påvirkes.

Bilag IV-arter

Der skal altid anvendes seneste viden og for så vidt angår vurdering af påvirkning af flagermus, er der ikke anvendt seneste opdatering fra **10. februar 2025 | 07 udgav fagligt notat: Flagermus, vindmøller og solceller Uddybning af udvalgte emner i Håndbog om dyrearter på Habitatdirektivets bilag IV, del 2.**

Men det er ikke videnskabelig holdning, at der er kendskab til ny viden, som ikke inddrages i miljørapporten. Argumentet, som det beskrives, at 'Opdateringen til håndbogen udkom efter, at undersøgelserne var gennemført'. Et grundlæggende princip i samfundet er, at ingen kan påberåbe sig uvidenhed om den nyeste viden, og det er ikke nogen undskyldning for ikke at medtage denne viden, så længe miljørapporten ikke har været udgivet for offentligheden.

Dette aspekt er et universelt vidensprincip, hvilket betyder, at enhver person, uanset deres status eller situation, antages at når der er udgivet ny viden omfatter det forpligtigelser til at anvende denne viden. Det sikrer, at den ny viden respekteres af alle uden forskel.

De øvrige bilag IV-arter, padde og markfirben kan ikke afvise at blive påvirket i negativ retning, da levestederne reduceres nær 100 %. Odder kan også blive påvirket ved underboring af Vorning Å i forbindelse med etablering af elkabel fra Sjørring til Vinge.

Beskyttede naturområder (§ 3-områder)

Det står beskrevet at samtlige naturlokaliteter er besigtiget, men det er ikke korrekt. De to indhegnede søer på Apple's områder (Figur 4-47 og Figur 4-48) er beskrevet som potentiel § 3-beskyttet sø svarende til lokalitet 200 og 201, men de er ikke blevet besigtiget.

Skove

Der er i andet afsnit beskrevet forpligtigelser i forbindelse med skovbyggelinjer og fredskov på området ved Vinge/Tjele og Sjørring.

Naturbindinger

Projektområdet overskrider helt eller delvist med forskellige naturbindinger herunder skovbyggelinjer for hovedområdet. Kabelkorridorer overskrider sø- og åbeskyttelseslinjer, økologiske forbindelser i landskabet og naturbeskyttelsesinteresser.

Sten- og jorddiger er beskyttede og der findes otte inden for projektområdet. Disse er egende som yngle og rasteplads for markfirben

Invasive arter

Invasive arter er uønskede. Der er registreret flere invasive plantearter i området omkring Hovedområdet, og fjernelse af disse arter er en kommunal opgave.

Der er registreret følgende invasive dyrearter i området omkring Hovedområdet herunder fasan. Denne fugl kan let elimineres ved at Tjele Gods frivilligt lukker ned for fasanopdræt.

Konklusion af skrivebordsanalyse fra MKR

Der er blevet foretaget en indledende skrivebordskortlægning af naturforhold inden for undersøgelseskorridoren, med udgangspunkt i forudsætningerne nævnt i kapitel 2. Der findes 61 §3-beskyttede naturområder indenfor Hovedområdet. Dette omfatter 28 søer, 16 moser, ni ferske enge, fem overdrev, en hede og to vandløb. Derudover opfylder fire søer kravene til §3 beskyttelse, baseret på artssammensætningen og størrelse. Der er desuden en mose, et overdrev og en fersk eng som er blevet registreret som beskyttet natur af Viborg kommune ved besigtigelse i foråret 2023. Derudover er der 24 fredskovpligtige arealer. Udover de områder, der er besigtiget af Viborg kommune, er ingen af arealerne besigtigede indenfor de sidste tre år. Derfor er der foretaget besigtigelser af samtlige arealer i forbindelse med dette projekt.

Skrivebordskortlægningen viser desuden, at projektområdet ligger ca. 500 meter fra habitatområdet H30 Lovns Bredning, Hjarbæk Fjord og Skals Ådal. En kabelkorridor for elkabler overlapper desuden med H30 og åløbet Vorning Å løber under Hobro Landevej. Habitatområdet er bl.a. udpeget på baggrund af tilstedeværelsen af bilag IV arten odde, som findes på hele åstrækningen, og som også er observeret ved vejoverkørslen Hobro Landevej og Vorning Å. Udover odde, er der tidligere registreret damflagermus, brunflagermus, sydflagermus, troldflagermus, vandflagermus, pipistrelflagermus, skimmelflagermus, dværgflagermus og brun langøre i området omkring projektområdet i området syd for Tjele Langsø, som potentielt kan være påvirket af projektet. Der er desuden registreret tajgasædgås nær projektområdet, hvilket kræver en nærmere behandling i forhold til fuglebeskyttelsesområdet.

Skribebordskortlægningen af fuglearter i området viser tilstedeværelse af flere fuglearter, der er anført på Fuglebeskyttelsesdirektivets bilag I samt flere rødlistede arter. Derudover er der flere fuglearter, der fremgår på udpegningsgrundlagene for nærmeste fuglebeskyttelsesområder, som benytter området. Der er primært tale om tajgasædgås og sangsvane, og begge arter er trækfugle, som overvintrer i Danmark.

Feltundersøgelsen fra MKR

Der er størst forekomst af damflagermus omkring vandløbet, som bliver brugt til fouragering for mange arter, især myotis-arterne vand- og damflagermus.

Padde I forbindelse med feltkortlægningen blev der registreret fredede paddearter på i alt 25 lokaliteter; stor vandsalamander, lille vandsalamander, spidssnudet frø, Figur 4-11, butsnudet frø, brun frø og skrubtudse.

Samtlige besigtigede søer og vandhuller indenfor projektområdet er vurderet paddeegnede

Ved feltkortlægningen blev overdrevene på lokalitet 25, 31 og 32 registreret som potentielle yngle- og rasteplass for markfirben. På lokalitet 25 ligger et fint overdrev med lav vegetation, pletter af bar jord og solvendte skrånninger. Overdrevsskrænten (lokalitet 73) et potentielt egnet yngle- og rastested.

Konklusion af feltkortlægning fra MKR

Der er besigtiget 71 §3-beskyttede naturområder inden for projektområdet til Hovedområdet i Energipark Tjele og dertilhørende kabelkorridorer. Dette omfatter 29 søer, 21 moser, 11 ferske enge, syv overdrev, en hede og to vandløb. Derudover opfylder fire søer kravene til §3 beskyttelse, baseret på artssammensætningen og størrelse. Der er desuden en mose, et overdrev og en fersk eng som er blevet registreret som beskyttet natur af Viborg kommune ved besigtigelse i foråret 2023. Omkring Vorning Å ligger flest naturarealer med højst kvalitet, som natureng og rigkær af god/høj naturtilstand på lokaliteterne 57, 59, 62 og 70. Der er ikke fundet skovområder med god naturtilstand, men omkring Vorning Å er de vurderet moderate. Åen bliver blandt andet benyttet af bilag IV arten odde. Det er også her, at der er størst flagermusaktivitet og flest registrerede arter af flagermus, herunder den rødlistede (sårbar) damflagermus. Det forventes ikke, at der har været en koloni af damflagermus i området, men at det nærmere er blevet brugt til fødesøgning. Et nærtliggende yngleområde for arten kan dog ikke afvises. Der er registreret i alt 13 arter af flagermus, hvoraf nogle arter kun optræder sporadisk. Diverse læhegn og skovbryn bliver benyttet som ledelinjer. Ud fra data kan det ikke afvises, at der findes ynglekolonier for brunflagermus, damflagermus, dværgflagermus, pipistrelflagermus, sydflagermus og troldflagermus i nærheden af projektområdet.

Der er i søerne på lokalitet 44 og 45 fundet bilag IV-arten stor vandsalamander. Langt de fleste besigtigede søer er næringsrige søer i dårlig naturtilstand. Indenfor projektområdet er der to

søer/moseområder, der udgør potentielt vigtigt habitat for bilag IV-arten spidssnudet frø, som er fundet på lokalitet 5 og 18 ved besigtigelsen.

Der er fundet tre overdrev og et beskyttet sten- og jorddige, der vurderes som egnet levested for markfirben.

SAMLET KONKLUSION AF MKR OM BIODIVERSITET

- Natur, biodiversitet og beskyttede arter

Projektområdet og dets næromgivelser rummer en høj biologisk værdi og en række beskyttede arter, levesteder og spredningskorridorer. Den planlagte opstilling af tre 185 meter høje vindmøller i Sjørring og fjorten 185 høje vindmøller ved Vinge/Tjele. Det vil få betydelige og langtrækkende konsekvenser for natur og dyreliv – både på kort og lang sigt. Disse konsekvenser er utilstrækkeligt belyst i Miljøkonsekvensrapporten, og i flere tilfælde direkte bagatelliseret, i strid med gældende retningslinjer, myndighedsudtalelser og forsigtighedsprincipper.

Bilag IV-arter og truede flagermus

Området rummer mindst 10 flagermusarter, hvoraf flere er omfattet af habitatdirektivets bilag IV, herunder damflagermus, vandflagermus, brunflagermus, dværgflagermus, sydflagermus, pipistrelflagermus, langøret flagermus, skimmelflagermus og troldflagermus – sidst nævnte kategoriseret som truet (NT) på den danske rødliste. De resterende flagermus arter er registreret i meget lavt antal, men det er ikke nødvendigvis således, at de ikke forefindes i området. Dette kan skyldes den korte lytteperioder og at der ikke har været feltundersøgelser.

Hertil kommer fund af stor vandsalamander og markfirben, begge bilag IV-arter, og dermed beskyttede mod både drab, forstyrrelse og ødelæggelse af levesteder.

Det er veldokumenteret, at vindmøller udgør en betydelig fare for flagermus, både via direkte kollision og barotrauma – en dødelig trykpåvirkning ved passage af vingestrøm men.

Forskningslitteraturen viser, at selv ved "cut-in"-hastigheder (møllestop ved lav vind) kan flagermus risikere dødsfald. Der står ikke skrevet om flagermusstop bør gælde hele møllens levetid, og at afstand til skovkant og kendte levesteder bør overstige < 1km – en afstand, som flere af de planlagte møller ikke overholder.

Ignorering af forsigtighedsprincippet

Viborg Kommune ignorerer forsigtighedsprincippet. Habitatdirektivets artikel 12 og EU-Domstolens praksis (bl.a. C-98/03) fastslår, at beskyttede arter ikke blot må skades i det enkelte tilfælde, men at risikoen alene – uden bevis for sikker fravær af skade – forpligter myndighederne til at undlade tilladelse. Dette forsigtighedsprincip nævnes ikke i MKR, og der foretages ingen vurdering af ophobede risici, f.eks. hvor flagermus både påvirkes af habitatfragmentering og driftsrelateret dødelighed.

Derudover fremgår det ikke, **hvordan flagermusenes funktionelle levesteder** bevares, herunder trækruter, overflyvningslinjer og yngleområder. Disse sammenhænge er ofte skjulte og kræver netop en bred og præventiv tilgang – ikke den snævre og uforpligtende metode, der er anvendt i MKR.

Det fremgår heller ikke, at **taigasædgåsen** får inddraget meget store åbne fourageringsområder op imod 100 % af energiparken samtidig med at vindmøllerne fungerer som en barriere ved taigasædgæssenes flyveruter fra Vinge og Tjele områder og ned mod Nørreådal.

Forringelse af spredningsveje og habitater

Vindmølleområdet ligger i et landskab med høj økologisk konnektivitet, hvor dyr bevæger sig mellem skov, strand, mose og dyrkede marker. Kommunens egne naturnetværkskort viser, at området er en del af Viborg Kommunes grønne sammenhæng, som udgør spredningsskorridorer for både almindelige og sjældne arter.

Placeringen af store møller i et åbent og skovnært landskab medfører:

- Øget dødelighed blandt flyvende arter (flagermus og fugle)
- Adfærdssændringer (undgåelse af området pga. støj og lys)
- Barriereeffekter for jordlevende dyr som padder, pindsvin og firben
- Forringet ynglesucces i nærliggende skove og kratområder

Miljøkonsekvensrapporten medtager ikke disse konsekvenser i nogen samlet vurdering. Der er ingen analyse af kumulative effekter, selv om projektområdet indgår i et komplekst samspil af naturtyper, fredninger og beskyttede forbindelser.

Fugle og rovfugle – alvorlig forstyrrelse

Området danner grundlag for F16 på baggrund af Taigasædgæs. Området benyttes regelmæssigt af rød glente, havørn (næsten truet), musvåge, fiskeørn, sangsvane (er bedømt 'sårbar' (VU)), hvinand og blishøne. Især rød glente og havørn er sårbare overfor vindmøller. Internationale studier viser, at disse arter har høj risiko for kollisionss dødelighed og undviger vindmølleparker i store buer – hvilket reducerer deres jagtområder og påvirker deres fødesøgning og territorier.

MKR er mangelfuld og nævner ikke at havørnen yngler i skovområder ved Tjele Langsø. I 2024 havde den fået 2 unger. Rovfuglen er et særligt sårbart punkt (Næsten truet) og angivet på EU's fuglebeskyttelsesdirektiv bilag I.

Natura 2000-handleplan

Viborg Kommune lever ikke op til målene i Natura 2000-handleplanen 2022-2027 og er derved retlig ansvarspådragende.